

În ultimii ani am asistat nu numai la o explozie demografică pe planeta noastră, ci și la o explozie de informații numismatice. Numismatul obișnuit, colecționarul, nu a putut ține pasul cu această explozie informațională, nici chiar dacă s-a specializat pe o singură temă. Vederea de ansamblu este greu de realizat, deoarece multe lucrări au fost publicate în reviste de istorie locală sau chiar în ziare, pe care numismatul nu le poate cunoaște la timp și din toată lumea. Ca un ajutor necesar numismatului au apărut în ultimii ani diferite lucrări bibliografice, ca de exemplu *Bibliographia Numismatice Hungariae* (Budapesta, 1977), bibliografia cercetărilor românești de numismatică bizantină pe perioada 1948—1977, întocmită de Octavian Iliescu (în BSNR, 70—74, 1976—1980), *Bibliografie numismatică română* de A. I. Golimas și Cr. C. Gheorghe (București, 1984) și altele.

A scrie astăzi o bibliografie numismatică cuprinzând toate țările, așa cum a conceput-o Elvira Eliza Clain-Stefanelli (Arlington, Virginia, S.U.A.), este o întreprindere foarte dificilă. În plus, este o muncă destul de puțin atractivă, care necesită un timp de lucru la fel de mare ca și scrierea unei lucrări-corpus, cu diferența, dezavantajoasă pentru autorul bibliografic, că un corpus este citat și discutat de mulți autori, pe când o bibliografie se consultă, dar nu se citează.

Sintem cu toții datori să apreciem volumul enorm de muncă depus de autoare pentru a pune sub tipar o bibliografie numismatică internațională cu 1848 de pagini și 16 984 de titluri. Fiecare lucrare este citată o dată, cu singura excepție a lucrării lui Artur Pohl, *Die Grenzlandprägung, Münzprägung in Österreich und Ungarn im fünfzehnten Jahrhundert*, care apare sub numerele 6970 și 7191.

Era de așteptat ca într-un asemenea impresionant volum să apară și greșeli, în special erori de tipar. Nu era însă nevoie să apară, greșeli de tipar din cauza nefolosirii în toate locurile necesare a literelor ä, á, é și ș (de exemplu la titlurile cu nr. 6627, 7174, 7201, 7208, 9984, 11810, 11811, 16643 etc.). Comparând, cu bibliografiile numismatice naționale ale diferitelor țări, se vede ușor că în lucrarea pe care o prezentăm lipsesc multe titluri. Dar o bibliografie numismatică internațională, care să cuprindă tot ce cuprind bibliografiile numismatice naționale, nici nu ar fi putut fi scrisă de un singur autor, ci doar de un grup de autori și, în plus, ar fi necesitat publicarea în mai multe volume. Iar dacă presupunem că s-ar fi constituit acest grup de autori, care să scrie o asemenea bibliografie numismatică internațională, care editură ar mai fi publicat o asemenea lucrare-mamut? Dacă este ceva de criticat la această bibliografie a Elvirei Eliza Clain-Stefanelli, atunci este de vină tipografia, care a folosit o hirtie prea subțire ca să reziste unei răsfoiri intense, cit și legătoria, care a tăiat excesiv din margini, astfel că scrisul se apropie câteodată de marginea inferioară a foii pînă la 3—4 mm (p. 588, 1181, 1595), ba chiar pînă la 2 mm (p. 572).

Cartea se încheie cu un capitol despre numismați de rang mondial și vine în ajutorul folosirii ei printr-un indice de autori, altul de colecționari, altul de persoane (monetari, gravori etc.), un indice geografic, altul cu termeni numismatici și altul al muzeelor.

Această bibliografie a Elvirei Eliza Clain-Stefanelli este cald recomandată tuturor numismaților, deoarece folosirea ei permite o orientare rapidă în orice tematică numismatică.

Gerhardt Hochstrasser

Berliner Numismatische Forschungen. Band 3, Berlin, 1989. Editori: HEINZ FENGLER, BERND KLUGE, WOLFGANG STEGUWEIT. 132 p.; 16 pl., fig. în text.

Cel de-al III-lea tom al acestei publicații cuprinde un mănunchi de studii ce tratează cu precădere probleme de numismatică medievală germană. O primă excepție face însă chiar articolul cu care se deschide acest volum și anume Wolfgang Steguweit, *Die angelsächsischen Münzen des Münzkabinetts Gotha* (p. 7—11, pl. 1—3), care prezintă monede emise în insula britanică între cca 600 și cucerirea normandă (1066), păstrate azi în celebra colecție de la Gotha, în total, 59 piese.

Bernd Kluge, în studiul *Die Halberstädter Münzprägung unter den Bischöfen Branto (1023—1036) und Burchard I. (1036—1059). Eine stempelkritische Untersuchung* (p. 13—27, pl. 4), stabilește o clasificare sistematică a emisiunilor monetare purlind numele acestor episcopi, pornind de la studierea legăturilor dintre ștanțe; dealtfel, autorul pregătește editarea unui corpus al monedelor emise de Halberstadt (p. 13, n. 1).

Studiul următor este semnat de Reinhard Uecker și Michael Kunzel, purlind titlul

Die frühen mecklenburgischen Stierkopfabrakteaten, ca. 1201 bis um 1245 (p. 29—64, pl. 5—9, cu 3 hărți și 3 fig. în text); pe baza unor criterii stilistice, autorii disting 63 variante, clasificate în trei categorii: emisiuni din perioada 1201—1225; emisiuni din perioada 1225—1245 și în fine, emisiuni a căror origine mecklenburgheză nu este sigură.

Adalbert Büttner, *Das Schichtbuch des Hermen Bote und die Goslarer Groschen um 1500* (p. 65—72, pl. 10—11, cu 6 fig. în text), comentează referințele la monede emise de orașul Goslar dintr-un manuscris de la începutul sec. XVI; într-o notă introductivă, se arată că autorul decedind în anul 1987, studiul de față a fost definitiv și editat de Bernd Kluge (p. 65).

La rindul său, Bernd Kluge publică un studiu consacrat unui tezaur monetar alcătuit din 1274 piese înșirate de la mijlocul sec. XV până la 1556: *Der Münzfund von Gnoien, Kr. Teterow, verborgen nach 1556* (p. 73—89, pl. 12—16). Cu excepția unui gulden de aur,

emis pe la 1432 de episcopatul de Cölnonia, tezaurul în speță cuprinde monede mărunte de argint, cu precădere groși și sechsi (45,29 respectiv 38,30% din total).

Ultimul studiu aparține lui Heinz Fengler și este intitulat *Eine geldgeschichtliche Betrachtung zu den Obligationen des ehemaligen Königreichs Westphalen* (p. 91—103, 4 fig. în text); obligații emise de regatul napoleonian al Vestfaliei (1807—1813) care au servit ca mijloace de plată de stat, pentru a înlocui moneda de aur și de argint transferată în Franța.

Volumul de față se încheie cu o rubrică de recenzii (p. 105—131), ce completează în mod adecvat conținutul atât de interesant al publicației, editate de numismații berlinezi. Ne exprimăm deci dorința de a urmări și în viitor apariția acestei tinere publicații dedicată cercetărilor de numismatică.

Octavian Ilescu

Coin Hoards, 7, 1985, 456 p., peste 58 fig. în text (unele cu numere duble; ex.: 55 și 55 a).

Sub auspiciile Comisiei Internaționale de Numismatică, Societatea Regală de Numismatică din Londra editează începând din 1975 această publicație cu caracter periodic, menită să introducă rapid în circuitul științific informații privitoare la descoperiri monetare de pe întreaga planetă. Aceste descoperiri includ atât tezaure, cit și monede răzlete provenind din situri arheologice, iar evantaiul lor cronologic este foarte extins, din antichitate și până în pragul secolului nostru. Primul tom al acestei publicații de strictă specialitate a apărut, așa cum am arătat mai sus, în 1975: au urmat tomurile 2, 1976; 3, 1977; 4, 1978; 5, 1979; 6, 1981 și acum 7, 1985, căruia îi dedicăm aceste rânduri. Având o largă colaborare internațională, Coin Hoards beneficiază de strădaniile depuse, în calitate de coordonator, editor și animator, de Martin Jessop Price, conservator la Departamentul de monede și medalii al Muzeului Britanic din Londra. Meritele sale, în activitatea pe care o desfășoară ca editor al acestei publicații, nu vor putea fi niciodată subliniate îndeajuns; amintim că Dr. Martin Jessop Price este membru de onoare al Societății Numismatice Române.

Coin Hoards 7 cuprinde următoarele rubrici: tezaure grecești (editor: M. Jessop Price); tezaure celtice (și geto-dacice, n. n.) (editor: D. Nash); tezaure romane (editor: A. M. Burnett); tezaure bizantine (editor: S. Bendall); tezaure de monede orientale (editori: N. M. Lowick — decedat în 1986 — pentru Orientul Apropiat și J. E. Cribb pentru Orientul Îndepărtat); tezaure din Marca Britanică (editor: M. M. Archibald);

și de pe continent (editor: E. M. Besly). Uneori, notița sumară ce semnalează un tezaur este însoțită de o descriere mai amplă a conținutului, cu comentariile adecvate.

Din materialul atât de bogat inclus în acest tom, vom spicui câteva descoperiri, pe marginea cărora dorim să facem succinte adnotări. Astfel, dintre descoperirile de monede grecești, am reținut notița privitoare la tezaurul de la Demanhur — Egipt (nr. 49; IGCH, 1664), din care încă un lot de 70 exemplare din cele peste 8000 monede de argint, cit cuprindea inițial, au intrat în colecția Muzeului Regal Ontario din Toronto; toate poartă numele lui Alexandru cel Mare. Tezaurul de la Demanhur este datat din anul 318 î.e.n.

Nr. 63 Preslav (Bulgaria) cuprinde un număr de monede de bronz, din care Muzeul din Șumen a recuperat 10 ex.: 6 Filip II, 1 Alexandru cel Mare, 1 Callatis, 1 Dionysopolis și 1 Mesembria; tezaurul e datat de editor din sec. III î.e.n. El jalonează răspindirea spre sud a monedei de bronz callatiene din această epocă.

Din categoria tezaurelor geto-dacice, vom semala aici descoperirea nr. 163 Pârcheș (com. Somova, jud. Tulcea), cuprinzând circa 70 monede, din care s-a putut identifica numai o piesă de tipul denumit de curind *Măcin* (cf. E. Oberländer Târnoveanu, Peuce, 8, 1980, p. 144 și 148 nr. 4). Autorul notiței datează acest tezaur din sec. III î.e.n., deși primul lui editor li atribuisese o cronologie mai recentă: sfârșitul sec. II — începutul sec. I î.e.n. (*ibidem*, p. 147), datare ce ni se pare mult mai plauzibilă.